

О.В. Капліна

доктор юридичних наук, доцент

О.М. Дроздов

кандидат юридичних наук

(Національний університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»)

УДК 343.13

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ НАЛЕЖНОГО ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЗАЯВНИКА ПРО ВЧИНЕНИЙ ЗЛОЧИН

Досліджено актуальну для сучасної правозастосовної практики проблему щодо створення належного механізму судового захисту прав заявника про вчинений злочин у випадках відмови у прийнятті такої заяви чи зволікання з її вирішенням.

Ключові слова: порушення кримінальної справи, заявник про вчинений злочин, відмова у прийнятті заяви про вчинений злочин, судовий захист прав заявника про вчинений злочин.

Исследуется актуальная для современной правоприменительной практики проблема, связанная с созданием надлежащего механизма судебной защиты прав заявителя о совершенном преступлении в случаях отказа в принятии такого заявления или промедлением с его разрешением.

Ключевые слова: возбуждение уголовного дела, заявитель о совершенном преступлении, отказ в принятии заявления о совершенном преступлении; судебная защита прав заявителя о совершенном преступлении.

The for modern practice issue of the day, related to creatio of the proper mechanism of judicial defense of rights for a declarant about a perfect crime, is probe in the article

Keywords: put excitation of crime, declarant about a perfect crime, refuse in acceptance of statement about a perfect crime; judicial defence of rights for a declarant about a perfect crime.

Постановка проблеми. Останнім часом зростає довіра громадян нашої держави до судових процедур захисту своїх прав і законних інтересів. Саме цей чинник приводить до того, що в судах значно збільшується кількість скарг громадян, які намагаються оскаржити дії або бездіяльність органів досудового розслідування, у тому числі й у тому випадку, якщо останні відмовляють у прийнятті та перевірці заяви про підготовлюваний або вчинений злочин, посилаючись на те, що із заяви не вбачаються ознаки складу злочину, що дало б підставу здійснювати перевірку в порядку ст. 97 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК). Такі заяви, як правило, або повертаються заявникам, або передаються на розгляд у порядку Закону України «Про звернення

громадян» [1], що фактично призводить до зволікання з реагуванням органами досудового розслідування на заяви громадян, адже відповідно до ст. 20 вказаного Закону України термін розгляду звернень громадян не може перевищувати одного місяця від дня їх надходження (ті, які не потребують додаткового вивчення, повинні бути розглянуті невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання; за тими, які не можна розглянути в місячний термін, він може бути пролонгований, але не більше ніж до 45 днів). Також у зв'язку із витрачанням часу та бюрократичною тяганиною складається така ситуація, що деякі злочини, за якими проводиться такий "розгляд", взагалі потім неможливо розслідувати по «гарячих слідах».

Звичайно, така ситуація не може влаштовувати заявників, які намагаються оскаржувати дії та бездіяльність органів досудового розслідування. Проте виникає проблема із процедурою оскарження. Узагальнення практики оскарження результатів перевірок заяв про злочини і звернення до Єдиного державного реєстру судових рішень дають підставу зробити висновок, що деякі заявники намагаються відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) звернутися із заявою до адміністративних судів, вважаючи, що компетенція останніх поширюється на спори фізичних та юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності. Деякі звертаються до суду, вважаючи, що їм було відмовлено в порушенні кримінальної справи та вони мають право на оскарження такого рішення в порядку ст. 99¹ КПК України.

Отже, на наш погляд, в державі склалася хибна практика застосування законодавства, що регулює процедуру розгляду органами досудового розслідування заяв про злочини, суди неоднаково тлумачать норми права щодо оскарження дій та бездіяльності вказаних органів, а все це в цілому не сприяє правовій визначеності, захисту прав та законних інтересів громадян, однаковості правозастосовної практики.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідження проблем стадії порушення кримінальної справи неможливо зробити без звернення до праць таких відомих в Україні вчених, як Ю.М. Грошевий, А.Я. Дубинський, В.С. Зеленецький, Л.М. Лобойко, В.Т. Малярєнко, О.Р. Михайленко, Д.П. Письменний, В.О. Попелюшко, М.С. Шумило та інших. Проте попри значну кількість публікацій не можна вважати, що правова регламентація кримінально-процесуальних відносин, що виникають з моменту отримання інформації про вчинений злочин, є досконалою.

Метою статті є аналіз законодавства, яке врегульовує початкову стадію кримінального процесу, виявлення прогалин правового регулювання та формування практичних пропозицій щодо вдосконалення процесуального механізму захисту прав заявника про вчинений злочин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи ситуацію, що склалася, можна зазначити, що порядок приймання, реєстра-

ції та розгляду в органах досудового розслідування заяв і повідомлень про злочини регулюється перш за все нормами КПК (зокрема, ст. 95–97) та відомчими нормативними актами. Наприклад, Інструкцією про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах прокуратури України заяв і повідомлень про злочини, затвердженою наказом Генеральної прокуратури України від 24 червня 2004 р. № 66/13-ок [2] (далі – Інструкція № 66/13-ок) встановлено, що заяви і повідомлення про злочини незалежно від місця і часу їх вчинення, а також *повноти повідомлених даних і форми подання* (тут і далі курсив наш – О.К., О.Д.) обов'язково приймаються у прокуратурах усіх рівнів, у тому числі і в справах, які не підлягають їх віданню (п. 2.1.). Далі в п. 2.11. Інструкції № 66/13-ок зазначається, що керівники прокуратури залежно від характеру інформації, яка міститься у заявах і повідомленнях про злочини, визначають у формі резолюції порядок проведення перевірки *в порядку ст. 97 КПК України* або передачу їх до інших органів за підслідністю. У п. 4.1. Інструкції № 66/13-ок наголошується, що процесуальні строки розгляду заяв і повідомлень про злочини обчислюються відповідно до вимог ст. 97 КПК України.

Аналогічний порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про злочини органами дізнання (ст. 101 КПК), встановлений, зокрема, такими відомчими нормативними актами як Інструкція про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, що затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України № 400 від 14 квітня 2004 р. [3], Інструкція про порядок приймання, реєстрації, обліку та розгляду в підрозділах податкової міліції заяв, повідомлень та іншої інформації про злочини, затверджена наказом Державної податкової адміністрації України № 304 від 24 червня 1998 р. [4], Інструкція про порядок розгляду в Службі безпеки України звернень громадян та реєстрації, обліку заяв і повідомлень про вчинені або підготовлювані злочини, затверджена наказом Служби безпеки України № 44 від 27 січня 2005 р. [5].

Враховуючи наведені вище положення, слід зазначити, що відповідно до ч. 1 ст. 97 КПК прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані приймати заяви і повідомлення про вчинені або підготовлювані злочини, у тому числі і у справах, які не підлягають їх віданню. Такий обов'язок впливає зі змісту принципу публічності, який передбачає необхідність здійснення кримінального переслідування в кожному випадку виявлення ознак злочину (ст. 4 КПК).

Обов'язок прокурора, слідчого, органу дізнання або судді приймати повідомлення про будь-які вчинені або підготовлювані злочини поширюється на всі види злочинів, незалежно від їх характеру і тяжкості, повноти даних про склад злочину, а також віднесення їх до кримінальних справ публічного, приватно-публічного чи приватного обвинувачення. Прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя не вправі відмовляти в прийнятті відомостей про злочин навіть у тих випад-

ках, коли йдеться про злочин, що не підлягає їх віданню. У цих випадках вони зобов'язані прийняти заяву (повідомлення), яка надійшла у встановленому порядку, і відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 97 КПК направити її за належністю.

Перевірка таких заяв повинна здійснюватися в порядку, встановленому КПК (п. 4–5 ст. 97), якщо в заяві або повідомленні про злочин події, про які в них йдеться, заявником названі злочинними або ж зміст таких заяв або повідомлень дає підстави вбачати у відповідному діянні ознаки складу злочину, незважаючи на повноту повідомлених даних і форму подання.

Непоодинокими у правозастосовній практиці є також випадки, коли відповіді на заяви і повідомлення про злочин надаються заявникам особами, які приймають такі заяви, не у формі відповідної постанови, як того вимагає ст. 97 КПК. Втім, виходячи із вимог вказаної статті Закону, за заявою або повідомленням про злочин прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані не пізніше триденного строку прийняти одне із таких рішень: 1) порушити кримінальну справу; 2) відмовити в порушенні кримінальної справи; 3) направити заяву або повідомлення за належністю.

При відсутності підстав до порушення кримінальної справи прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя відповідно до ст. 99 КПК своєю постановою вправі відмовити у порушенні кримінальної справи, про що повинні повідомити заінтересованих осіб і підприємства, установи, організації. Конкретизовано зазначену норму у п. 4.9. Інструкції № 66/13-ок: про прийняте процесуальне рішення особою, що проводила перевірку за заявою чи повідомленням про злочин, письмово повідомляється заявник, якому роз'яснюється його право оскаржити прийняте рішення, а також порядок оскарження; копія постанови про відмову в порушенні кримінальної справи направляється прокурору.

Таким чином, слід ще раз наголосити, що закон не передбачає варіантів з питання про прийняття чи неприйняття заяви чи повідомлення про злочин, не передбачає розгляд таких заяв у порядку Закону України «Про звернення громадян», не допускає спорів із цього приводу. Відмова в прийнятті заяви чи повідомлення про вчинений або такий, що готується, злочин, зволікання із прийняттям рішення – це, по суті, незаконні дії компетентних органів, які означають намагання ухилитися від виконання передбаченого законом обов'язку, що повинно тягти їх відповідальність.

Важливими в аспекті проблеми, що розглядається, є також питання про належність до компетенції адміністративного суду спору фізичних чи юридичних осіб із прокурором (органом дізнання) стосовно оскарження рішень, дій чи бездіяльності щодо заяв та повідомлень про злочин.

Перш за все зазначимо, що згідно з Конституцією України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, головним обов'язком якої є утвердження і забезпе-

чення прав і свобод людини (ч. 2 ст. 3); органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України (ч. 2 ст. 6); в Україні визнається і діє принцип верховенства права, звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (ст. 8).

Основним Законом України передбачено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом; кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ч. 1-2 ст. 55). Зауважимо, що відмова суду в прийнятті позовних заяв, скарг, оформлених відповідно до процесуального закону, є порушенням права на судовий захист, яке за ст. 64 Конституції України не може бути обмежене. Зазначимо, що за правовою позицією Конституційного Суду України "правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах" (абз.10 п. 9 мотивувальної частини Рішення від 30 січня 2003 р. № 3-рп/2003).

Конституційним Судом України вже було оцінено буквальний зміст зазначеної та інших конституційних норм, яким наділялися вони завдяки офіційному тлумаченню. У Рішенні від 25 грудня 1997 р. у справі за зверненнями жителів міста Жовті Води Конституційний Суд України зазначив, що ч. 1 ст. 55 Конституції України треба розуміти так, що кожному гарантується захист прав і свобод у судовому порядку. Суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод. Відмова суду у прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням права на судовий захист, яке згідно зі ст. 64 Конституції України не може бути обмежене. Частина 2 ст. 124 Конституції України необхідно розуміти так, що юрисдикція судів, тобто їх повноваження вирішувати спори про право та інші правові питання, поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

Також у справі громадянки Дзюби Г.П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи Конституційний Суд України у своєму рішенні від 25 листопада 1997 р. зазначив, що ч. 2 ст. 55 Конституції необхідно розуміти так, що кожен, тобто громадянин України, іноземець, особа без громадянства, має гарантоване державою право оскаржити в *суді загальної юрисдикції* рішення, дії чи бездіяльність будь-якого органу державної влади, органу місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх рішення, дія чи бездіяльність порушують або ущемляють права і свободи громадя-

нина України, іноземця, особи без громадянства чи перешкоджають їх здійсненню, а тому потребують правового захисту в суді.

Отже, цілком логічною виглядає норма Кодексу адміністративного судочинства України, відповідно до якої компетенція адміністративних судів не поширюється на публічно-правові справи, які належить вирішувати в порядку кримінального судочинства (п. 2 ч. 2 ст. 17). Такі скарги мають розглядатися в судах загальної юрисдикції незалежно від того, що прийнятим раніше законом міг бути встановлений інший порядок їх розгляду (оскарження до органу, посадової особи вищого рівня стосовно того органу і посадової особи, що прийняли рішення, вчинили дії або допустили бездіяльність). Подання скарги до органу, посадової особи вищого рівня не перешкоджає оскарженню цих рішень, дій чи бездіяльності до суду.

Конституційне положення, викладене у ст. 55, повністю узгоджується з міжнародно-правовими нормами – ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (далі – Конвенція 1950 р.), а також п. 5 Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживань владою від 29 листопада 1985 р.

Конституційне право на судовий захист пронизує норми кримінально-процесуального закону на різних його стадіях. Так, згідно зі ст. 236 КПК дії прокурора можуть бути оскаржені до суду. Більш детально порядок оскарження конкретизується, наприклад, в ст. 236¹ – 236⁸ КПК. Оскарження до суду дій і рішень посадових осіб, які здійснюють кримінальне судочинство, виступає міцною правовою гарантією забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. Однією з форм судового контролю на стадії досудового розслідування є розгляд скарг на дії (бездіяльність) та рішення посадових осіб, які здійснюють кримінальне судочинство. Зазначений порядок оскарження дає змогу оперативної і своєчасної у ході досудового провадження попереджати та усувати порушення закону на досудових стадіях кримінального процесу, відновлювати права і законні інтереси учасників кримінального судочинства, допущені на стадіях порушення кримінальної справи та досудового розслідування посадовими особами. Метою судового захисту прав і свобод кожного на досудових стадіях є не тільки відновлення порушеного права та законного стану, але й усунення і нейтралізація шкідливих наслідків порушень закону. Судовий контроль за діями і рішеннями суб'єктів, що здійснюють провадження у кримінальній справі, обмежують конституційні права особистості, по-перше, дисциплінує осіб, які приймають, реєструють та розглядають заяви про злочини та проводять дізнання та досудове слідство, підвищує їх почуття відповідальності як за проведені дії і прийняті рішення, так і за відмову в їх проведенні або прийнятті відповідних рішень; по-друге, зобов'язує суддю перевіряти законність і обґрунтованість дій і рішень органу дізнання, слідчого, прокурора, по-третє, є додатковою гарантією дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Право особи на оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурора, органу дізнання чи суду щодо відмови у прийнятті заяви про злочин має являти собою ефективний засіб юридичного захисту, який передбачений ст. 13 Конвенції 1950 р. Крім того, механізм оскарження таких рішень, дій та бездіяльності повинен ще й відповідати вимозі доступності правосуддя.

Нормативна регламентація доступності правосуддя здійснена насамперед у таких міжнародних актах, як Загальна декларація прав людини (ст. 8), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ст. 14), Конвенція 1950 р. (ст. 6). Тлумачення розуміння поняття "доступність правосуддя" надано у рішеннях Європейського суду з прав людини (далі – Євросуд). Втім, як вірно зазначається в Рекомендації Rec(2004)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам "Щодо вдосконалення національних засобів правового захисту", ухваленій на 114-й сесії Комітету міністрів від 12 травня 2004 р., права та свободи, гарантовані Конвенцією, *мають захищатися передусім на національному рівні та застосовуватися національними органами*, а отже, слід наголосити, що встановлений статтею 1 Конвенції 1950 р. механізм контролю має субсидіарний характер.

Також відомо, що особа, яка звернулася до компетентних органів держави з заявою про злочин, нерідко є жертвою цього злочину. У зв'язку з цим слід звернутися до тексту Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою, яка прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 29 листопада 1985 р. (далі – Декларація). Декларація містить окремий розділ, який має назву "Доступ до правосуддя та справедливе поводження". У зазначеному розділі акцентується увага на тому, що жертви злочину мають право на доступ до механізмів правосуддя і якнайшвидшу компенсацію за завдану їм шкоду згідно із національним законодавством (п. 4). Далі зазначається, що у тих випадках, коли це необхідно, слід створити і зміцнити судові та адміністративні механізми, з тим щоб забезпечити жертвам можливість отримувати компенсацію за допомогою офіційних або неофіційних процедур, які мали б *оперативний* характер, були б справедливими, недорогими і доступними. Жертв, що прагнуть отримати компенсацію за допомогою таких механізмів, слід інформувати про їхні права. Слід сприяти тому, щоб судові і адміністративні процедури більшою мірою відповідали потребам жертв шляхом надання жертвам інформації про їх роль і обсяг, терміни проведення та хід судового розгляду, про результати розгляду їх справ, особливо у випадках тяжких злочинів, а також у випадках, коли ними запитана така інформація; забезпечення можливості викладу та розгляду думок і побажань жертв на відповідних етапах судового розгляду в тих випадках, коли зачіпаються їхні особисті інтереси, без шкоди для обвинувачених і згідно з *відповідною національною системою кримінального правосуддя* (п. 6).

Також у Рекомендації R (85) 11 Комітету міністрів Ради Європи

державам-членам щодо положення потерпілого в рамках кримінального права і кримінального процесу від 28 червня 1985 р. зазначається, що слід приділяти більше уваги потребам потерпілого на всіх етапах кримінального процесу. У Рекомендація № 6 R (87) 18 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам "Щодо спрощення кримінального правосуддя" (17.09.1987 р.) наголошується, що коли це можливо, рішення про припинення або відмову у відкритті провадження слід довести до позивача. Постраждалий повинен мати можливість домагатися відшкодування шкоди, спричиненої йому злочином, в *цивільному* або *кримінальному* суді (п. 11). Зауважимо, якщо особі, щодо якої вчинено злочин, буде запропоновано оскаржувати в порядку адміністративного судочинства відмову в прийнятті його заяви про вчинений злочин, бездіяльність прокурора, слідчого, органу дізнання, то відсутність такого роду процедур в КПК є не чим іншим, як відмовою в доступі до правосуддя.

Оскільки порядок перевірки заяв та повідомлень про злочини врегульовано КПК, то і всі інші, похідні від зазначеної процедури питання є за своєю суттю кримінально-процесуальними. Як зазначається в ч. 2 ст. 22 Закону України "Про судоустрій України" (далі – Закон про судоустрій), саме місцеві загальні суди розглядають цивільні, адміністративні та кримінальні справи, а також справи про адміністративні правопорушення. До компетенції місцевих адміністративних судів Законом про судоустрій віднесено адміністративні справи, *пов'язані з правовідносинами у сфері державного управління* (справи адміністративної юрисдикції). Вочевидь, що діяльність з перевірки заяв та повідомлень про злочин не знаходиться у площині правовідносин у сфері державного управління, не є управлінською діяльністю. Тому розгляд скарг на рішення, дії та бездіяльність прокурора, слідчого та органу дізнання щодо перевірки заяв та повідомлень про злочин повинен відбуватися у місцевих загальних судах у порядку кримінального судочинства. Тенденції поглиблення розмежування компетенції між окремими видами судових установ спостерігаються і у Законі України "Про судоустрій і статус суддів".

Між іншим, необхідність розгляду скарг на рішення, дії та бездіяльність прокурора, слідчого та органу дізнання щодо перевірки заяв та повідомлень про злочин місцеві суди повинні розглядати в кримінально-процесуальному порядку ще й тому, що названа процедура характеризується, на відміну від розгляду скарг адміністративним судом, специфічним колом учасників процесу. Наприклад, до кола суб'єктів, які мають інтерес у відмові у порушенні кримінальної справи, слід віднести заявника, особу, інтересів якої стосується постанова про відмову в порушенні кримінальної справи, її представника.

Окрім зазначеного, розгляд скарг на рішення, дії та бездіяльність прокурора, слідчого та органу дізнання повинен відбуватися з дотриманням вимог принципів кримінального судочинства, що, зрозуміло, не можливо повною мірою забезпечити в порядку адміністративного

судочинства.

Наведемо ще один аргумент, який свідчить про необхідність розгляду скарг на рішення, дії та бездіяльність прокурора, слідчого та органу дізнання щодо перевірки заяв та повідомлень про злочин місцевим судом в порядку кримінального судочинства. Однією з інституційних гарантій доступності правосуддя є забезпечення територіальної наближеності судів. Вказана вимога знайшла своє втілення в Законі про судоустрій. Так, відповідно до ч. 3 ст. 3 цього Закону, судова система забезпечує доступність правосуддя для кожної особи в порядку, встановленому Конституцією України та законами.

Як відомо, правосуддя у кримінальних справах та судовий контроль щодо обмеження основоположних прав і свобод людини у сфері кримінального судочинства здійснюється місцевими загальними судами, які являють собою досить розгалужену систему, а отже, максимально відповідають вимозі територіальної наближеності судів до особи. Адже місцевими загальними судами є районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди, а також військові суди гарнізонів (ст. 21 Закону про судоустрій). На відміну від місцевих загальних судів, місцевими адміністративними судами є окружні суди, що утворюються в округах відповідно до указу Президента України. Указом Президента "Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів" від 16.11.2004 р. (зі змінами) утворено з 1 січня 2005 р. в системі адміністративних судів України місцеві адміністративні суди, які розташовані в обласних центрах України. Таким чином, можна констатувати, що система адміністративних судів порівняно з системою місцевих загальних судів значно меншою мірою відповідає вимозі наближеності судів до особи.

Висновок. Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що наявні в КПК процедури провадження за скаргою на рішення, дії та бездіяльність прокурора, слідчого та органу дізнання не можуть бути визнані досконалими та такими, що повністю відповідають потребам захисту прав осіб, які потрапляють до орбіти кримінального судочинства. Їх застосування на практиці породжує чимало проблем, пов'язаних як з формою, змістом скарг і взагалі можливістю оскарження тих чи інших дій, бездіяльності та рішень, так і з порядком розгляду скарги, з видами прийнятих за нею судових рішень. При цьому практичне їх вирішення є різноманітним у різних відомствах. Зокрема, у судовій практиці зустрічається різноманіття судових рішень за таким масивом питань, як можливий перелік дій (бездіяльності) та рішень, що підлягають оскарженню до суду, різне коло суб'єктів провадження за скаргою, їх невизначений процесуальний статус. Відрізняються судові рішення і від змісту скарги, процесуального порядку її розгляду тощо. Саме у Кримінально-процесуальному кодексі України повинен бути передбачений чіткий, ретельно регламентований механізм подачі, розгляду і вирішення скарг осіб на дії та бездія-

льність органів дізнання, слідчого, прокурора, в тому числі й на етапі подачі заяви про злочин.

Бібліографічні посилання

1. Про звернення громадян: Закон України // ВВР. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
2. Інструкція про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах прокуратури України заяв і повідомлень про злочини: Затв. наказом Генеральної прокуратури України від 24 червня 2004 р. № 66/13-ок // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2009. – № 12.
3. Інструкція про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються: Затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України № 400 від 14 квітня 2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 19. – Ст. 1366.
4. Інструкція про порядок приймання, реєстрації, обліку та розгляду в підрозділах податкової міліції заяв, повідомлень та іншої інформації про злочини: Затв. наказом Державної податкової адміністрації України № 304 від 24 червня 1998 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 29. – Ст. 11109.
5. Інструкція про порядок розгляду в Службі безпеки України звернень громадян та реєстрації, обліку заяв і повідомлень про вчинені або підготовлювані злочини: Затв. наказом Служби безпеки України № 44 від 27 січня 2005 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 7. – Ст. 422.

Надійшла до редакції 14.10.2011

К.О. Чаплинський

доктор юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.98

ТАКТИЧНИЙ ПРИЙОМ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття присвячена висвітленню поняття і сутності тактичного прийому як об'єкту криміналістичного дослідження. Окреслено наукові підходи щодо визначення поняття тактичного прийому, запропоновано класифікацію тактичних прийомів, розглянуто вимоги, що до них пред'являються.

Ключові слова: тактика, тактичний прийом, тактичне забезпечення.

Статья посвящена рассмотрению понятия и сущности тактического приема как объекта криминалистического исследования. Освещаются научные подходы к определению понятия тактического приема, предлагается классификация тактических приемов, рассматриваются предъявляемые к ним требования.

Ключевые слова: тактика, тактический прием, тактическое обеспечение.

The author have analyzed the points of view available in the legal literature on these questions and offered the tactical method of